

WAT ALS KENNIS OOK MAAR EEN MENING IS?

De Zoogdiervereniging als beschermingsorganisatie

De Zoogdiervereniging heeft twee hoofddoelstellingen: zowel het bestuderen als het beschermen van wilde zoogdierpopulaties. Bescherming kreeg in de eerste decennia na haar ontstaan in 1952 nauwelijks aandacht, maar werd in de loop der jaren steeds belangrijker. Nadat in 2004 het bureau een zelfstandige organisatie werd, bleek al snel dat studie en bescherming elkaar ook in de weg kunnen zitten. Inmiddels is het maatschappelijk klimaat rondom zoogdierbescherming behoorlijk guur geworden. De maatschappelijke belangen worden steeds groter naarmate de ruimte schaarser wordt. Voeg daarbij de opkomst van social media, als X, die juist extreme opvattingen en meningen versterken. Een lastige situatie voor een vereniging die wil beschermen op basis van kennis en feiten.

TEKST COMMISSIE ZOOGDIERORGANISATIE 2.0

Op 19 Februari 1952 is in het Zoologisch Museum te Amsterdam door enige beoefenaars van en belangstellenden in zoogdierstudie opgericht een „Vereniging voor Zoogdier-Onderzoek“, welke ten doel heeft het contact tussen degenen, die op enigerlei wijze studie van zoogdieren maken, te bevorderen.

Op Zaterdag, 17 Mei 1952, nam 2 uur, zal in de theeschenkerij van de diergaarde „Blij-Dorp“ te Rotterdam een eerste vergadering gehouden worden, waarop zowel eenvoudige natuurlieliehbbers en jagers, als vakzoologen van elke richting, van harte welkom zijn.

Ieder, die zich tevoren als lid of belangstellende aanmeldt, ontvangt een persoonlijke uitnodiging met agenda. Correspondentie richtte men aan den tweeden ondergetekende, aan zijn kantooradres Rapenburg 108, Leiden.

Het voorlopig bestuur,
Ir. F. J. Appelman, 's-Gravenhage.
Mr. F. H. van den Brink, Noordwijk aan Zee.
Ir. A. J. Ophof, Wageningen.
Dr. A. Scheygrond, Gouda.
Mr. J. O. Thate, Gorssel.

Zaterdag 17 mei 1952 was de oprichtingsvergadering van de Vereniging voor Zoogdieronderzoek in diergaarde 'Blij-Dorp' te Rotterdam. In de eerste vergadering in België, op 18 oktober 1952 in Antwerpen, werd de naam gewijzigd in Vereniging voor Zoogdierkunde. Ook werd er aan toegevoegd: en Zoogdierbescherming, in het Frans Société pour l'Etude et la Protection des Mammifères. De Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VZZ) was geboren.

In 1952 werd in Rotterdam de Vereniging voor Zoogdieronderzoek opgericht.

Het konijn staat op de wildlijst, maar er mag niet meer op gejaagd worden omdat de aantallen sterk gedaald zijn.
Foto Tim Hofmeester

WETTELIJKE KADERS SINDS 1952

De Jachtwet uit 1954 verplichtte de jachthouder om schade te bestrijden. Buning, hermelijn en wezel waren officieel schadelijk wild. De bescherming van zoogdieren moest vooral komen van de regelgeving rond de jacht. Andere bescherming voor zoogdieren liet op zich wachten tot in 1973. Toen kwam het 'Besluit beschermde inheemse diersoorten' tot stand op basis van de Natuurbeschermingswet 1967. De Natuurbeschermingswet 1998 omvatte ook de Habitatrictlijn en de Vogelrichtlijn. In 2002 werd de Flora- en faunawet van kracht. Sindsdien zijn in principe alle zoogdiersoorten beschermd behalve huismuis, zwarte en bruine rat. Op haas en konijn mag gejaagd worden. Dieren die schade veroorzaken mogen nog steeds bestreden worden. Afgelopen 1 januari 2024 is de wet natuurbescherming opgegaan in de Omgevingswet.

De zwarte rat is niet beschermd in de Flora- en faunawet. Foto Herman de Jongh

INHOUDELIJKE ONTWIKKELING

De VZZ houdt zich de eerste decennia vooral bezig met kennisoverdracht. Naast vergaderingen en themadagen ook via publicaties. Niet alleen via tijdschriften als *Lutra* (sinds 1958) en *Zoogdier* (sinds 1990), maar ook digitaal via de website en de Telganger.

In 1994 wordt de commissie bescherming opgericht. De leden van de commissie richten zich vooral op beleidsbeïnvloeding. Projecten van de commissie, zoals het in kaart brengen van belangrijke zoogdiere-

bieden, worden door medewerkers van het bureau uitgevoerd. Het beschermingswerk blijkt te arbeidsintensief voor vrijwilligers om goed te doen naast hun normale werk. Na een jaar of tien houdt de commissie dan ook op te bestaan.

ORGANISATIEONTWIKKELING

In 1987 krijgt de vereniging de eerste opdrachten om onderzoek uit te voeren, het begin van het bureau van de vereniging. De medewerkers komen bij Natuurmonumenten in dienst. In de jaren '90 groeit het aantal projecten en medewerkers en daarmee de mogelijkheden en risico's. De vereniging vreest de gevolgen van economisch moeilijke tijden en richt in 2004 de Steunstichting VZZ op waarin het bureau verder gaat. Deze stichting heeft als enige doel de vereniging te steunen in de meest ruime zin van het woord.

In 2010 wordt statutair vastgelegd dat de VZZ ook kortweg Zoogdierverseniging mag heten. Vanaf 2022 alleen nog maar Zoogdierverseniging. Het bureau heet vanaf dat moment officieel de Zoogdierverseniging. Beide organisaties hebben dan dezelfde doelstelling: het zich nationaal en internationaal inzetten voor de studie en bescherming van in Nederland in het wild levende zoogdieren en hun leefgebieden. De stichting behoudt daarnaast het doel de vereniging te ondersteunen.

BESCHERMING TOT 2000

De belangrijkste bijdrage van de vereniging was het beschikbaar maken van kennis. Als acties werden gevoerd, zoals het schrijven van een brief, was dat altijd op wetenschappelijke wijze met degelijk onderbouwde argumenten. De vereniging nam al in 1954 zitting in de Jachtraad en de contactcommissie voor natuurbescherming. Ook werden er enkele brieven of verzoekschriften gericht aan verschillende ministeries. In de jaren '80 zette de vereniging zich in voor dassen in Utrecht en vossen in de duinen. Met het groeien van het bureau in de jaren '90 groeide de stroom publicaties. Ook werd meer onderzoek gedaan dat relevant was voor bescherming.

BESCHERMING TOT 2018

Begin deze eeuw maakte de vereniging voor het eerst de gang naar de rechter. Ze diende bezwaar in tegen een gedrags-

code voor de waterschappen. De rechter in Arnhem gaf de vereniging gelijk, maar in hoger beroep bij de Raad van State in 2011 bleek dat de overheid de voorgeschreven procedures goed gevolgd had. Daarmee ging ons bezwaar van tafel. De proceskosten waren hoog, een opdracht werd geweigerd en onze kennis konden we niet meer goed inbrengen bij de waterschappen. Dit duurde niet lang, mede 'dankzij' de bever die op steeds meer plekken voor problemen zorgde.

In 2007 verenigden zich de soortenorganisaties in de stichting Veld-Onderzoek Flora en Fauna en in het Platform Soortenbeschermende Organisaties. In 2016 ontstond uit beide gremia SoortenNL met daarin de organisaties die zowel onderzoek als bescherming nastreven. Sovon Vogelonderzoek Nederland trad niet toe, omdat het geen beschermingsorganisatie is.

▲ Door kennis te verspreiden draagt de Zoogdierverseniging bij aan bescherming.

SoortenNL richtte zich sterk en steeds succesvoller op beleidsbeïnvloeding op landelijke schaal. De directeur van de Zoogdierstichting is lid van het bestuur van SoortenNL. Hij vertegenwoordigt de Zoogdierversieering ook steeds vaker extern. Denk hierbij aan het Faunafonds, maar ook bestuurlijke overleggen zoals rondom de effecten op vleermuizen van windmolens op land.

De eikelmuis is een mooi voorbeeld van concrete bescherming in het veld. We bestuderen de laatste populatie al sinds 2007. En zijn actief bezig om de soort voor Nederland te behouden. In eerdere nummers van Zoogdier is hier veel over geschreven.

Das. Foto Eveline van der Jagt

We praten mee bij de totstandkoming van de gedragscode Natuurinclusief Renoveren. De uiteindelijke versie gaat ons niet ver genoeg. We dienen daarom een zienswijze in om de risico's voor vleermuizen verder te beperken. Dat leidt tot verbeteringen. Veel leden vinden echter dat werken volgens deze gedragscode nog steeds te veel risico's voor vleermuizen oplevert.

BESCHERMING SINDS 2018

Wintersterfte van grote grazers door het beheer in de Oostvaardersplassen zorgt voor grote maatschappelijke onrust. De situatie loopt uit de hand door media-aandacht en vooral via social media. Online beledigingen en zelfs bedreiging van boswachters en beleidsmedewerkers van Staatsbosbeheer worden niet geschuwd. De vereniging pleit in een zienswijze voor verbinding met omliggende gebieden. Uiteindelijk wordt de druk zo groot dat de politiek toegeeft aan de hoog oplopende emoties.

Een rechtszaak, aangespannen door de Stichting Ecologisch Vleermuisonderzoek Nederland, zorgt ervoor dat de gedragscode Natuurinclusief Renoveren van tafel gaat. De Raad van State oordeelt dat de gedragscode niet verzekert dat er geen

Woningisolatie is een bedreiging voor veel vleermuizen zoals deze dwergvleermuis. Foto Erik Korsten

negatieve effecten zullen optreden. De Zoogdierstichting krijgt opdracht om de kennis te vergaren over maatregelen die gebouwbewonende vleermuizen moeten beschermen. Dat kost echter tijd. De isolatiebranche roert zich stevig omdat bedrijven bang zijn tussentijds failliet te gaan. Samen met de Vereniging Eigen Huis organiseren ze maatschappelijke druk om toch sneller te kunnen isoleren. Omdat we nu een rol in dit proces hebben, moeten we veel, heel veel, tijd besteden aan allerlei overleggen en communicatie rondom dit thema.

De wolf heeft zich in 2018 weer in Nederland gevestigd. We vragen dan al een decennium aandacht voor zijn komst. Dat doen we samen met andere natuurorganisaties via Wolven in Nederland. De directeur neemt deel aan het Landelijk Overleg Wolf en de Brabantse wolvencommissie. Het bureau krijgt opdracht het wolvenmeldpunt te runnen. Daarin coördineren we onder andere de vele vrijwilligers die de gevestigde wolven monitoren. We worden veel gevraagd door de media en zoeken deze ook zelf op. Dat levert veel waardering op vanuit 'de groene hoek'. Maar het leidt ook tot ernstige bedreigingen via social media. Ook de politiek bemoeit zich met ons werk. In de Eerste Kamer wordt de minister gevraagd of hij weet dat de Zoogdierversieering een dominante rol speelt in het

vaststellen van de stand van de wolf. En of hij zich ervan bewust is dat de vereniging tegelijkertijd haar eigen ideologische agenda nastreeft voor de terugkeer van de wolf? De betrouwbaarheid van onze gegevens (die door de vele vrijwilligers worden verzameld) wordt dus betwist omdat de vereniging een beschermingsdoelstelling heeft.

CONCLUSIE

De Zoogdierversieering zet zich al ruim zeventig jaar in voor de bescherming van onze zoogdierpopulaties. De eerste vijftig jaar vooral door kennisoverdracht. Daarna steeds meer ook door het vergaren van kennis en advisering. Juridische procedures worden weinig gevoerd. Als gevolg van de toegenomen maatschappelijke verruwing, met name op social media, worden onze kennis en objectiviteit steeds meer betwist. Dit heeft invloed op beleidsontwikkeling en politieke besluitvorming. De verwachting is dat het betwisten van feiten de komende jaren alleen maar zal toenemen omdat de belangen van diverse partijen steeds groter worden. De Zoogdierversieering trekt zich dit aan en onderzoekt nu mogelijkheden om hier toekomstbestendig op in te spelen.

De commissie Zoogdierorganisatie 2.0 bestaat uit voorzitter PIETER VAN DER KLOET, penningmeester van de vereniging en de stichting; DAAN JACOBS, secretaris van de vereniging en de stichting; NORA KÖSTERS, bestuurslid van de vereniging en PIET BERGERS, directeur van de stichting.

ZOOGDIER DIGITAAL

De wolf blijkt een dankbaar onderwerp voor polarisatie. Foto Wilfred Terpstra